

BÀI HỌC TỪ TRIỂN KHAI CHƯƠNG TRÌNH DOANH NGHIỆP ƯU TIÊN CỦA NHẬT BẢN

ThS. NGUYỄN MỸ HẠNH - Tổng cục Hải quan

Nhận thức được vai trò quan trọng của lực lượng hải quan trong đảm bảo an ninh thương mại quốc tế, năm 2005, Tổ chức Hải quan Thế giới đã thông qua Khung Tiêu chuẩn An toàn quốc tế (Khung SAFE), trong đó bao gồm khái niệm doanh nghiệp ưu tiên. Theo Khung tiêu chuẩn trên, doanh nghiệp ưu tiên tham gia vào chuỗi cung ứng hàng hóa sẽ được cơ quan hải quan chấp thuận với những tiêu chuẩn an ninh của chuỗi cung ứng và các lợi ích khác như thủ tục hải quan đơn giản và giảm sự kiểm tra của cơ quan hải quan.

Từ khóa: Doanh nghiệp ưu tiên, hải quan, thương mại, chuỗi cung ứng hàng hóa

Understanding the important role of custom officers in ensuring international trade security, World Customs Organization (WCO) has passed an International Safety Standard Framework (SAFE framework) consisting a concept of favorable businesses. According to SAFE framework, favorable businesses take part in commodity supply chain will be accepted according to specific safety standards of the supply chain and other benefits such as simple customs procedure and least customs check.

Keywords: Favorable businesses, customs, commerce, commodity supply chain

Ngày nhận bài: 3/4/2017

Ngày chuyển phân biên: 5/4/2017

Ngày nhận phân biên: 3/5/2017

Ngày chấp nhận đăng: 4/5/2017

Cơ sở pháp lý của chương trình doanh nghiệp ưu tiên tại Nhật Bản

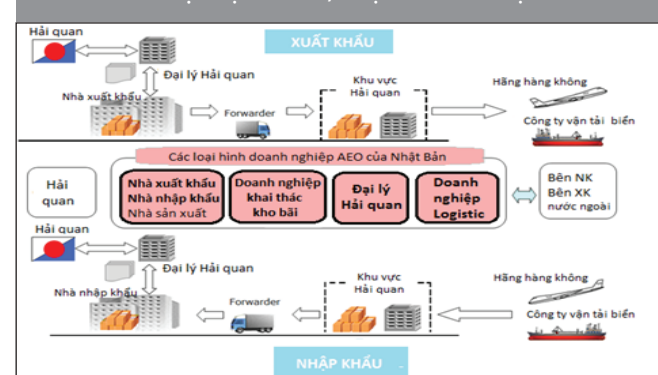
Nhằm đảm bảo an ninh, an toàn và tạo điều kiện thuận lợi cho thương mại phát triển, Chính phủ Nhật Bản đã đẩy mạnh triển khai Chương trình doanh nghiệp (DN) ưu tiên. Chương trình DN ưu tiên tại Nhật Bản đã được áp dụng triển khai cho các DN xuất, nhập khẩu, khai thác kho bãi, môi giới hải quan, các công ty logistics và các nhà sản xuất. Tuy nhiên, Chương trình DN ưu tiên phải phù hợp với Khung Tiêu chuẩn an toàn quốc tế.

Chương trình DN ưu tiên tại Nhật Bản được quy định tại các điều khoản trong “Luật Hải quan”, “Lệnh nội các”, “Pháp lệnh của Bộ Tài chính (Pháp lệnh Bộ trưởng)” và “Lệnh của Tổng cục trưởng Tổng cục Hải quan - Bộ Tài chính”. Luật Hải quan quy định các lợi ích dành cho DN ưu tiên, yêu cầu (đủ điều kiện) là DN ưu tiên, ban hành Lệnh hành chính để cải tiến đối với DN ưu tiên và hủy bỏ tư cách là DN ưu tiên. Lệnh nội các quy định thủ tục thông quan hải quan với những lợi ích và quá trình/thủ tục xin phép công nhận là DN ưu tiên. Pháp lệnh Bộ trưởng quy định cụ thể nội dung trong Chương trình Tuân thủ. Lệnh của Tổng cục trưởng Tổng cục Hải quan - Bộ Tài chính bao gồm các thủ tục thông quan, minh họa các mục tiêu của Chương trình tuân thủ và các hướng dẫn để xem xét đơn tại cơ quan hải quan.

Lợi ích khi trở thành doanh nghiệp ưu tiên ở Nhật Bản

Trong Chương trình DN ưu tiên tại Nhật Bản, các DN ưu tiên sẽ được hưởng các lợi ích tùy thuộc vào loại hình DN ưu tiên. Ngoài các lợi ích như tăng thêm uy tín do DN ưu tiên tuân thủ tốt và an ninh tốt, các DN

HÌNH: HOẠT ĐỘNG XUẤT, NHẬP KHẨU Ở NHẬT BẢN

Nguồn: Tác giả tổng hợp

ưu tiên cũng được xem xét tạo thuận lợi trong quá trình làm thủ tục hải quan và có quan hệ đối tác với cơ quan hải quan. Điều đáng chú ý là Chương trình DN ưu tiên còn cung cấp cho các DN ưu tiên xuất, nhập khẩu các lợi ích như giảm tỷ lệ kiểm tra, giám sát. Ngoài ra, “khai báo trước khi hàng đến và cho phép nhập khẩu”, “giải phóng hàng trước khi khai thuế/nộp thuế”, và “kê khai nộp thuế/nghĩa vụ thuế định kỳ” được áp dụng đối với các DN ưu tiên nhập khẩu và yêu cầu đặt hàng vào khu vực hải quan trước khi được phép xuất khẩu...

Đối với các DN ưu tiên khai thác kho bãi, các DN này được phép tạo thêm/mở rộng kho ngoại quan mới bằng cách thông báo cho cơ quan hải quan, trong khi các công ty khai thác kho bãi không phải là DN ưu tiên thì cần phải được sự cho phép/giấy phép của cơ quan hải quan. Hơn nữa, các DN ưu tiên khai thác kho bãi cũng được hưởng các ưu đãi như giảm tỷ lệ kiểm tra và được miễn phí, lệ phí hàng tháng giữ kho hải quan.

Đối với các DN ưu tiên logistics như công ty giao nhận, công ty vận tải, các hãng hàng không và các công ty vận chuyển, các thủ tục quá cảnh hải quan được đơn giản hóa không bắt buộc phải có giấy phép cho mỗi lần quá cảnh.

Đối với DN ưu tiên đại lý hải quan/môi giới hải quan, trường hợp DN nhập khẩu không phải là DN ưu tiên làm thủ tục qua DN ưu tiên là đại lý hải quan thì được phép giải phóng hàng trước khi kê khai nộp thuế và nghĩa vụ thuế. Trường hợp DN xuất khẩu không phải là DN ưu tiên làm thủ tục qua DN ưu tiên đại lý hải quan và vận chuyển hàng hóa xuất khẩu tới khu vực hải quan bằng cách sử dụng dịch vụ của DN logistics, thì những DN xuất khẩu này có thể nộp tờ khai xuất khẩu và được phép xuất khẩu mà không phải đưa hàng vào khu vực hải quan...

Các yêu cầu khi trở thành doanh nghiệp ưu tiên

Để trở thành DN ưu tiên, các DN phải đáp ứng được các tiêu chuẩn được đưa ra trong Khung tiêu chuẩn an toàn quốc tế. Đó là: “Hồ sơ/dữ liệu tuân thủ phù hợp”; “Khả năng sử dụng hệ thống điện tử cho thủ tục hải quan”; “Khả năng thực hiện các giao dịch/hoạt động đúng”; “Thiết lập Chương trình Tuân thủ”.

Chương trình Tuân thủ bao gồm các yếu tố sau:

- “Xây dựng tổ chức”: Thành lập một văn phòng trung tâm để quản lý Chương trình Tuân thủ và chương trình này tại mỗi phòng ban cần đảm bảo hoạt động đúng đắn và thích hợp.

- “Yêu cầu đối tác kinh doanh”: Đảm bảo sự phù hợp của các đối tác kinh doanh liên quan đến việc thực hiện Chương trình Tuân thủ, bao gồm các khía cạnh an ninh và thiết lập một khuôn khổ để đảm bảo hoạt động hợp lý của các đối tác kinh doanh.

- “An ninh hàng hóa/vận tải/nhà xưởng/nhân sự”: Quản lý hàng hóa thích hợp và thiết lập một khuôn khổ để kiểm tra tuyến đường và phương thức vận tải, cũng như theo dõi sự di chuyển của hàng hóa. Sử dụng các thiết bị khóa thích hợp, hàng rào và ánh sáng, thiết lập camera giám sát, tuần tra định kỳ và có các chương trình nhận dạng nhân viên.

- “Thủ tục hải quan đầy đủ”: Thiết lập một danh mục hàng hóa (bao gồm bảng mô tả, nhãn hiệu, phân loại thuế quan, thuế suất, áp dụng luật và các quy định về kiểm soát thương mại) và cập nhật kịp thời các danh sách đó.

- “Tư vấn/hợp tác với cơ quan hải quan”: Thiết lập hệ thống, phương thức báo cáo cho cơ quan hải quan về bất kỳ hành vi sai trái khi thực hiện chương trình tuân thủ.

- “Quản lý khủng hoảng”: Tạo lập một khuôn khổ để đảm bảo việc kịp thời báo cáo trong trường hợp khẩn cấp và thực hiện các biện pháp khắc phục và phòng ngừa.

- “Giáo dục/đào tạo”: Thiết lập một khuôn khổ để lập kế hoạch các chương trình giáo dục và đào tạo và thực hiện các chương trình này liên tục và định kỳ.

- “Kiểm toán nội bộ”: Thiết lập một khung kiểm toán nội bộ để đảm bảo việc thực hiện đúng chương trình tuân thủ. Nói cách khác, tự kiểm toán là nghĩa vụ đối với các DN ưu tiên tại Nhật Bản.

Quy trình trở thành doanh nghiệp ưu tiên

Quy trình công nhận

Bất kỳ DN nào muốn trở thành DN ưu tiên đều phải thông qua Hải quan vùng. Các bước cơ bản bao gồm:

Bước 1: “Tư vấn trước với hải quan”: Quá trình này không bắt buộc, tuy nhiên, DN muốn nộp đơn, có thể liên lạc với Hải quan vùng để có thông tin cần thiết và tư vấn về thủ tục nộp đơn trước. Cơ quan hải quan cung cấp các dịch vụ tư vấn về Chương trình DN ưu tiên.

Bước 2: “Nộp đơn”: DN nộp đơn và các tài liệu liên quan như Chương trình Tuân thủ, bản tự kiểm tra, Giấy chứng nhận đăng ký tham gia hợp tác và một số tài liệu khác liên quan đến các vấn đề về thương mại sau khi xem xét hoạt động kinh doanh.

Bước 3: “Kiểm tra đơn”: Cơ quan Hải quan kiểm tra mẫu đơn đã nộp và tất cả các tài liệu liên quan để xác nhận liệu người nộp đơn có đáp ứng đủ điều kiện và yêu cầu để trở thành DN ưu tiên hay không?

Bước 4: “Kiểm tra thực tế”: Cơ quan hải quan tiến hành kiểm tra thực tế để xác nhận các biện pháp an ninh về hoạt động của DN, cũng như việc lưu trữ hàng hóa. Việc này bao gồm cơ sở vật chất xung quanh, ánh sáng, khóa, kiểm soát truy cập, hệ thống máy tính....

Bước 5: “Công nhận/ủy quyền”: Khi các kết quả

kiểm tra đạt được các yêu cầu cụ thể cho từng loại DN ưu tiên, DN nộp đơn sẽ được Chi cục trưởng Hải quan vùng phê chuẩn là DN ưu tiên.

Quy trình kiểm tra sau thông quan

Sau khi được công nhận, DN ưu tiên sẽ phải chịu sự kiểm tra sau ủy quyền của cơ quan hải quan. DN ưu tiên cũng phải tiến hành kiểm toán nội bộ (tự kiểm toán) ít nhất mỗi năm 1 lần. Trong quá trình kiểm tra sau thông quan, cơ quan hải quan cũng phải xem xét kết quả kiểm toán nội bộ và tiến hành các cuộc phỏng vấn và kiểm tra tại chỗ các cơ sở vật chất của DN ưu tiên để đảm bảo các thủ tục hải quan được tiến hành phù hợp với Chương trình Tuân thủ và các nghị định thư. Các biện pháp an ninh phù hợp tại các kho bãi chứa hàng, bao gồm cơ sở vật chất như tường rào, hay hệ thống an ninh là những điểm cũng cần được xem xét. Nếu một lỗi nghiêm trọng được tìm thấy trong quá trình kiểm toán, cơ quan hải quan sẽ ban hành “Lệnh hành chính để cải tiến”. Nếu sau một thời gian nhất định, lệnh này không được thực hiện, thì cơ quan hải quan sẽ hủy bỏ kết quả công nhận DN ưu tiên.

Vấn đề quản lý Chương trình doanh nghiệp ưu tiên tại Nhật Bản

Cơ quan Hải quan và Thuế trực thuộc Bộ Tài chính chịu trách nhiệm về chính sách và quy hoạch chức năng của chương trình DN ưu tiên. Cơ quan này cũng phát triển các hướng dẫn nội bộ để thực hiện và vận hành chương trình tại Hải quan vùng. Thỏa thuận công nhận lẫn nhau và các vấn đề liên quan đến quốc tế của chương trình DN ưu tiên cũng do cơ quan này giải quyết.

Tất cả 9 Hải quan vùng ở Nhật Bản đều có các chuyên gia DN ưu tiên. Những chuyên gia này là những người chịu trách nhiệm về quy trình nộp đơn và quá trình công nhận DN ưu tiên và có thẩm quyền để cấp phép cho người nộp đơn. Trung tâm DN ưu tiên được thiết lập tại Hải quan Tokyo để giám sát hoạt động của Hải quan khu vực nhằm đảm bảo tính nhất quán trong việc thực hiện chương trình DN ưu tiên.

Thỏa thuận công nhận lẫn nhau

Hải quan Nhật Bản đang nỗ lực triển khai có hiệu quả Chương trình DN ưu tiên. Theo đó, Nhật Bản nâng cao hiệu quả trong chuỗi phân phối thông qua việc phát triển mối quan hệ đối tác với các Chương trình DN ưu tiên của nước ngoài nhằm mang lại lợi ích cho cả hai bên, bao gồm cả việc tạo thuận lợi thương mại cho các DN ưu tiên. Tính đến nay, Hải quan Nhật Bản đã ký Thỏa thuận công nhận lẫn nhau với New Zealand (tháng 5/2008), Mỹ (tháng 6/2009), với Liên minh châu Âu (EU) và Canada (tháng 6/2010), Hàn Quốc (tháng

5/2011), Singapore (tháng 6/2011), Malaysia (tháng 6/2014) và Hồng Kông (tháng 8/2016). Ngoài ra, Hải quan Nhật Bản cũng đang tiến hành đàm phán với Trung Quốc, Đài Loan và Thụy Sĩ.

Bài học kinh nghiệm cho Việt Nam

Chương trình DN ưu tiên của Việt Nam được quy định chi tiết tại Thông tư 86/2013/TT-BTC ngày 27/6/2013 quy định về việc áp dụng chế độ ưu tiên trong lĩnh vực quản lý nhà nước về hải quan đối với DN đủ điều kiện. Kể từ năm 2013, Chương trình DN ưu tiên của Việt Nam vẫn tập trung chủ yếu vào mục tiêu và giải pháp tạo thuận lợi đối với các DN đáp ứng điều kiện hưởng chế độ ưu tiên trong quá trình thông quan hàng hóa xuất, nhập khẩu. Từ ngày 01/01/2015, chương trình DN ưu tiên tại Việt Nam chính thức được luật hóa từ điều 42 đến điều 45 trong Luật Hải quan 2014. Bên cạnh đó, Nghị định 08/2015/NĐ-CP và Thông tư 72/2015/TT-BTC về hướng dẫn chi tiết thực thi chương trình đã tương thích khá cao, với chuẩn mực, khuyến nghị thực hành về DN ưu tiên theo khung tiêu chuẩn an toàn quốc tế.

Chế độ DN ưu tiên là một chế độ quản lý tiên tiến trên thế giới nhưng mới áp dụng tại Việt Nam chưa lâu. Để hoàn thiện chương trình DN ưu tiên, tiến tới ký kết thỏa thuận công nhận lẫn nhau về DN ưu tiên với các nước khác, cần có các giải pháp hoàn thiện chương trình DN ưu tiên sau:

- Mở rộng đối tượng áp dụng chế độ ưu tiên cho các DN tham gia chuỗi cung ứng hàng hóa và dịch vụ xuất, nhập khẩu.

- Ký kết các thỏa thuận công nhận lẫn nhau: Nếu như việc áp dụng đồng thời chế độ ưu tiên cho tất cả các DN tham gia chuỗi cung ứng hàng hóa và dịch vụ xuất, nhập khẩu sẽ cộng hưởng các thuận lợi, tạo nên sự thuận lợi vượt trội ở giai đoạn trong nước thì công nhận lẫn nhau sẽ tạo được sự thuận lợi toàn diện, thông suốt từ khâu sản xuất trong nước đến khâu nhập khẩu ở nước ngoài.

- Xây dựng cơ sở dữ liệu, hạ tầng công nghệ thông tin đủ mạnh, thông suốt, đặc biệt là xây dựng phần mềm chuyên dụng phục vụ trao đổi thông tin giữa bộ phận quản lý DN ưu tiên của cơ quan Hải quan và DN, trên cơ sở phần mềm thủ tục hải quan điện tử chung phát triển thêm phần dành riêng cho DN ưu tiên, đặc biệt là khi Việt Nam tham gia ký kết thỏa thuận công nhận lẫn nhau với các nước khác.

Tài liệu tham khảo:

1. Luật Hải quan số 54/2014/QH13 ngày 23/6/2014;
2. Thông tư 86/2013/TT-BTC ngày 27/6/2013 quy định về việc áp dụng chế độ ưu tiên trong lĩnh vực quản lý nhà nước về hải quan đối với DN đủ điều kiện;
3. <http://www.customs.go.jp/english/>.